

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

**«Қазіргі кезеңдегі азаматтық жоғары оқу орындағы әскери дайындық:
тарихы, тенденциялары және даму болашағы»
атты II халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

**II Международной научно-практической конференции
«Военная подготовка в гражданских вузах на современном этапе:
история, тенденции и перспективы развития»**

PROCEEDINGS

**of the II International Scientific and Practical Conference
«Military training in civilian universities at the modern stage:
history, trends and prospects of development»**

**26 сәуір 2023 жыл
Астана**

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

**«Қазіргі кезеңдегі азаматтық жоғары оқу орындағы әскери дайындық: тарихы, тенденциялары және даму болашағы»
атты II халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

**II Международной научно-практической конференции
«Военная подготовка в гражданских вузах на современном этапе:
история, тенденции и перспективы развития»**

PROCEEDINGS

**of the II International Scientific and Practical Conference
«Military training in civilian universities at the modern stage: history,
trends and prospects of development»**

23 сәуір 2023, Астана

ӘОЖ 355:37.035.7

КБЖ 68.43я431

В 63

Қазақстан Республикасы Ғылым және білім министрлігі
Л.Н. Гумилев атындағы ұлттық университеті
Әскери кафедра баспанаға ұсынған

Ұйымдастыру комитетінің құрамы:

Ж.Д. Құрманғалиева, А.Б. Закирова, Е.Л. Уразов, А.В. Астанкевич, Н.Т. Мамбетов,
С.Х. Канапьянов, Б.Р. Кожаметов, М.А. Когабаев

«Қазіргі кезеңдегі азаматтық жоғары оқу орындағы әскери дайындық: тарихы, тенденциялары және даму болашағы» атты ІІ Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясы = «Военная подготовка в гражданских вузах на современном этапе: история, тенденции и перспективы развития»: ІІ Международная научно-практическая конференция = «Military training in civilian universities at the modern stage: history, trends and prospects of development»: The ІІ International Scientific and Practical Conference – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, 2023. – 164 стр. қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-337-850-3

Жинаққа конференцияға қатысушылардың азаматтық жоғары оқу орындарындағы әскери дайындық теориясы мен практикасының өзекті мәселелері бойынша баяндамалары кірді.

The proceedings include the reports of the conference participants on topical issues of the theory and practice of military training in civilian universities.

В сборник вошли доклады участников конференции по актуальным вопросам теории и практики военной подготовки в гражданских вузах.

ISBN 978-601-337-850-3

ӘОЖ 355:37.035.7

КБЖ 68.43я431

©Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, 2023

7. Вылешанина О.Е., Бавтрушева М.В. Сравнительный анализ педагогической и андрагогической моделей обучения // Журнал ГрГМУ. – 2009. – № 1. – С. 141-144.

Об авторах

Дана Хайркеновна Турсумбаева, преподаватель военной кафедры НАО «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева», магистр педагогических наук, исследование в области военной педагогики и психологии, методике воспитательной и идеологической работы.

Гульмира Хайркеновна Шампикова, преподаватель военной кафедры НАО «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева», магистр педагогических наук, исследование в области военной педагогики и психологии, методике воспитательной и идеологической работы.

Алексей Владимирович Астанкевич, заместитель руководителя военной кафедры НАО «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева», магистр техники и технологии, исследование в области автоматизированной системы управления, новых технологий.

ӘОЖ 355.232.6: 37.035.7

Е.Қ. Смағұлов

ЕҰУ әскери кафедра аға оқытушы,
Астана қ.
smuglyi61@mail.ru

С.М. Сердалин

ЕҰУ әскери кафедра аға оқытушы
Астана қ.
serdalin@mail.ru

Х.М. Ильясов

Әскери және мемлекеттік басқару магистрі,
Астана қ.
iliasov@gmail.com

ӘСКЕРИ БІЛІМ ПРОБЛЕМАЛАРЫ ЖӘНЕ ОНЫ ШЕШУ МҮМКІНШІЛІКТЕРІ

Аннотация. Мақалада азаматтық ЖОО әскери дайындықтың қазіргі жағдайын талдау негізінде, оқу процессін оңтайландырудың кейбір жолдары ұсынылған.

Түйінді сөздер: дайындық жүйесі, әскери дайындық

«Ұрыс кезінде әскери бөлімшелерді басқару деңгейі кадрлық командирлерден кем болмау үшін, запастағы командирлер өзінің білімін үнемі толықтырып отыруы қажет».

Бауыржан Момышұлы

Елімізде қантар айында орын алған оқиғалар және ресей-украин әскери шиеленісінің созылмалы сипат алуы Қазақстан Қарулы Күштеріне әскери кадрлар дайындау мәселесінің өзектілігін көрсетті. Тәуелсіздік алғаннан бері ұйымдастырылып келе жатқан, Әскери оқу орындарында әскери мамандар дайындау, оның ішінде әскери кафедралардағы дайындықтың олқы тұстары айтылмыш оқиғалардың әсерінен айқындала түсті.

Жоғарыда айтылғанның негізінде ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мақсатында, ақпараттық-психологиялық теке-тірес пен гибридық соғыс жағдайында жаңа тактикалық

күресті ұйымдастырып, қару-жарақ пен жеке құрамды шебер басқара алатын жаңа буын әскери кадрлар дайындау үшін кезек күттірмес, шұғыл шаралар қабылдау керек екені белгілі болды.

Қазіргі уақыттағы мемлекеттің тұрақты дамуы әскери білімге сүйенбей жүргізілуі мүмкін емес. Әскери білімнің артта қалуының бір себебі оның функционалының жетіспеушілігі мен тез арада қайта құрылуға қабілетсіздігінен болып отыр. Айтылған оқиғаларға дейін, елімізде әскери білімнің әлеуметтік маңыздылығы мен қажеттілігі өте маңызды екенін түсіну деңгейі төмен болған. Әскери кадрлардың білім деңгейін бұрынғы кеңес дәуіріндегі орта және жоғары мектептердегідей көтеру өміршең талаптардың бірі болып отыр.

Әр уақытта әскери академиялар мен әскери оқу орындарының тәрбиеленушілері ерекше тектілік, жауапкершілік пен тәртіп иегерлері болып саналатын. Әскери қызмет – өзін ереккпін деп санайтын әр адам өтуі тиіс, намыс, ерлік пен батылдықтың мектебі.

Қазақстан Республикасының ұлттық басымдықтарының ішінде білім ерекше орын алады, оның құрамында әскери білім де бар. Халықтың алдында тұрған стратегиялық мақсат: жоғары интеллектуалды, ақпаратқа тез бейімделетін, креативті, ұлт жетекшісі бола алатын негізді қалыптастыру. Бұл мақсатқа жетіп, дүниежүзілік білім жүйесіне ену үшін еліміздегі мамандар дайындау деңгейін, алдыңғы қатарлы мемлекеттердің деңгейімен парапар етуіміз қажет. Басқаша айтсақ алдымызда тұрған істер – интеллектуалды қоғам құрып, Қазақстанның интеллектуалдық элитасын даярлау.

Қаңтар оқиғаларынан кейін қоғамымызда қалыптасқан жағдайды, әсіресе жастар арасындағы жағдайды объективті тұрғыдан бағалайтын болсақ, еліміздегі тәрбие жүйесін қалыпқа келтіру, бірталай күш–жігермен уақытты талап етеді. Бұл жерде тәрбие мектебі ретінде әскер маңызды орын алады. Тек қана әскери оқу орындарындағы моральдік–психологиялық шындалу, болашақ офицерлердің өмірге деген белсенді көзқарастары алдағы қызметтік міндеттерін абыроймен орындауының кепілі бола алады. Халқымыз үшін білімнің қоғамдағы және жеке адамның өміріндегі орыны, оның қоғамдық функциялары, міндеттері, проблемалары мен қайшылықтарын шешу жолдары, күйзелістен шығу амалдары өте маңызды болып саналады. Украина жеріндегі ұрыс амалдарының барысы бүкіл Қазақстан қоғамының алдына әскери білімнің радикалды және мұқият ойластырылған өзгерістерін басты мақсат етіп отыр. Бұл жеке тұлғалардың мәдени және патриоттық жетілдіруінің негізгі компоненті болар еді.

Қазіргі уақытта қалыптасқан халықаралық жағдайға байланысты отандық әскери білім жүйесі көптеген модернизациялау мәселелерін шешуді қажет етеді.

Талдаудан шығатын қорытынды, әскери білім жүйесі өзінің құрамында академиялық негізгі бағытпен қатар, патриоттық тәрбие және рухани байлығы мол, жиырма бірінші ғасырдың жаңа ақпараттық жүйелеріне бейімделген жоғары білікті мамандар дайындауды пропорционалды түрде ұстануы қажет. Қазақстандық жастардың патриоттық тәрбиесінің бір бөлігі, мемлекеттік қызметтің ерекше түрі – әскери қызметке дайын болуды көздейтін әскери патриоттық тәрбие. Қазақстан Республикасы азаматтарын сипаттайтын негізгі қасиеттерінің бірі – патриотизм. Ғасырымыздың маңызды мақсаттарының бірі, өз елінің патриоттарын даярлау болып отыр. Педагогикалық ғылымда, оқу барысында және әскери–қызметті орындау кезіндегі патриоттық тәрбие мәселелері зерттелген, бірақ қазіргі уақытта ол қолданыс таппай отыр. Мұның себептері өскелең ұрпақтың ғаламдық көзқарасының өзгеруі, мемлекеттік идеологиялық ұстанымдардың жоқтығы. Дәл осы жастардың патриоттық тәрбиесі болашақта мемлекеттік идеологияның негізін қалаушысы болуы мүмкін. Тәрбие жүйесі мен әскери мамандарды қалыптастырудың негізі ретінде әскери–инженерлік, техникалық және IT технологияларын оқытуды ұсынуға болады. Бәрінен бұрын білім сапасын жақсартуға баса назар аудару қажет. Оқу процессінің өзі студенттердің рухани құндылықтарын өзгертіп, ғылыми көзқарас пен өмірлік ұстанымдарын қалыптастыра алады.

Оқытушылардың гуманистік бағдары, жас офицердің қабілетін болашақтағы әскери функционер ретінде біржақты қарастырмай, гуманитарлық және ғылыми дайындығын

күшейту арқылы өз мүмкіндіктерін жүзеге асыруға жол ашады. Және де оқу процессін жеке тұлғаға бейімділігін жоғарылату, оқушылардың бастамашылық пен белсенділігін қалыптастыруға баса назар аудару, педагогтар мен оқушылардың өзара ынтымақтастыққа негізделген қарым-қатынасы болуы әбден мүмкін.

Соңғы жылдары қалыптасқан білім жүйесі үздіксіз процесс болып табылады. Оның негізгі құраушылары – алғашқы әскери дайындық, әскери мектеп интернаттағы дайындық, мерзімді әскери қызметтегі әскери-мамандық дайындық, әскери институттарда оқу, жоғары оқу орындарының әскери кафедраларында дайындалып, әскери қызмет немесе әскери жиыннан өту, мамандандырылған дайындық, біліктілікті көтеру және әскери оқу орындарында қайта даярлау курстарынан өту, жоғарыдан кейінгі білім алу.

Жоғарыда айтылған әскери қақтығысты ескере отырып, Қарулы Күштерді реформалау үшін көптеген әскери мамандар қажет. Қазіргі уақытта орын алып отырған офицер кадрларының саны және сапасы жағынан жетіспеушілігі, оларды басқа мемлекеттердегі әскери оқу орындарында дайындаудың әскери және экономикалық тиімсіздігі жоғары әскери мектепті еліміздің мүддесіне сәйкес келетін реформалауды қажет ететіні сөзсіз.

Әскери мамандарды даярлау көпсалалы әртүрлі деңгейдегі оқу орындарында өткізілуі керек. Оқу орындарының көпсалалы болуы экономикалық тиімділікпен қатар, реформалайтын әскери оқу орындарының аздығынан туындап отыр. Қазақстан Республикасының негізгі әскери оқу орындары, өзіндік бағдарламалары бойынша офицер-мамандарды дайындаумен қатар, болашақта жаңа әскери оқу орындарын ашу үшін, оқу жағынан сәйкес келетін басқа да мамандықтар бойынша офицерлерді даярлайды. Осындай әдісті қолдану, оқу деңгейін төмендетпей, әскери-педагогикалық кадрлардың тәжірибесін сақтап қалуға және қаржы шығындарын үнемдеуге мүмкіндік береді. Кейбір офицер мамандар азаматтық жоғары оқу орындарының әскери кафедраларында дайындалады.

Заманауи соғыс пен қарулы қақтығыстар кезінде әскерлер мен қару-жарақты басқаруға қажет білім деңгейі, әскери білімнің мазмұны, әскери құралдардың дамуы мен тенденцияларына тікелей байланысты екенін баса айтуымыз қажет. Әскери ғылымның жетістіктерін күнделікті өмірге енгізілуі, дүние жүзі бойынша әскери істің жедел дамуына әкелді. Казіргі уақыттағы әскери технологиялардың дамуы, әскерді қолданудың заманауи үдерістері, кейбір аймақтардағы әскери-политикалық жағдайдың шиеленісуі мен белді мемлекеттердің әскери дайындықты үдету деңгейі офицерлерді бұрынғы, жылдар бойы өзгеріссіз келе жатқан білім жүйесімен дайындау мүмкін еместігін көрсетіп отыр. Бұл жағдай әскери-доктриналық көзқарасқа да, оқытудың техникалық базасына да қатысты. Әскери білімді реформалаудың мақсаты, ғылыми-педагогикалық потенциалды топтастыру арқылы, әскери кадрларды даярлау деңгейін көтеру.

Жоғары әскери білімі бар офицерлер еліміздің қауіпсіздігі мен қорғанысына қажет білікті шешімдер қабылдау үшін, политика, экономика және халықаралық қарым-қатынастар, әскери доктрина негіздері, әскери өнер мен әскери құрылым, құқық, экология салаларын қамтитын кешенді білімі болу керек. Мұндай мамандар Қарулы Күштерді әскери техникамен жабдықтайтын және әскери-техникалық саясатты жүзеге асыратын, әскери-өнеркәсіп саласына да, бақа да құрылымдарға да қажет.

Украина еліндегі соғысты талдау, білімнің заманауи үлгісін қалыптастырған, қоғам дамуына сәйкестендірілген Қарулы Күштердің әскери қызметшілерін үздіксіз дайындау – әскери оқу орындарының басты мақсаты екенін дәлелдеп берді.

Айтылғандарды қорытындылай отырып, әскери мамандарды дайындау процессі - бір-бірімен алмасып отыратын дайындық фазалары мен әртүрлі компоненттері бар жүйе екенін көреміз. Мұндай алмасудың мақсаты шеберлік пен әскери дағдыларды қалыптастыруға қажет үшін білім жүйесін үздіксіз жетілдіру. Қазіргі уақыттағы әскери қызметті өтеу тиімділігінің жеткілікті деңгейде болмауы анық көрінуде. Сондықтан да, бірқатар авторлардың сапалы жаңа деңгейге көтерілу, әскери мамандардың біліктілік деңгейін көтермей жүзеге асыру мүмкін емес, - деген пікірімен келіспеуге болмайды.

Пайдаланылган дереккөздері мен әдебиеттер тізімі

1. Постановление Правительства Республики Казахстан «Об утверждении Правил военно-патриотического воспитания граждан», Астана 2022 г.
2. К.С. Серикбаев, научная статья «Военное образование и пути его совершенствования».
3. Бокарева, Г.А., Бокарев, М.Ю. Интеллектуальная культура как цель обучения с позиций дифференциально-интегрального подхода / 2004. - №1.
4. Мамчур А.М. Теоретическое и технологическое обеспечение гуманитаризации военного образования курсантов вузов: С.40
5. Демакова И.Д. Воспитательная деятельность педагога в современных условиях. СПб., 2007.

УДК 356/359 (091)

В.Л. Гурuleв
Astana IT University, г. Астана,
gurulev.waleriy@astanait.edu.kz

Г.А. Альшимбаева,
магистр истории,
НУО, г. Астана,
Ruslanova0102@mail.ru

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ИНСТИТУТА ВОСПИТАТЕЛЬНЫХ СТРУКТУР В ВООРУЖЕННЫХ СИЛАХ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Аннотация. В статье рассматривается история образования Вооруженных сил и развития института воспитательных структур в Вооруженных Силах Республики Казахстан, начиная с момента ее становления и до наших дней. Отмечена роль командного состава в развитии воспитательных органов управления Министерства обороны Республики Казахстан в период становления Вооруженных сил Республики Казахстан и указываются перспективы развития с учетом новых требований времени.

Ключевые слова: история, институт воспитателей, офицеры-воспитатели, становление патриотического воспитания молодежи, повышенные профессиональные требования.

В начале 1990-х годов, когда политическая обстановка в СССР отличалась крайней нестабильностью, во многих союзных республиках, провозгласивших свой суверенитет встал вопрос о создании национальных Вооружённых сил. Так, 21.08.1991г. Президентом РК был издан Указ «Об образовании Совета безопасности Казахской ССР», а 25 октября того же года также был подписан Указ «Об образовании Государственного комитета обороны Казахской ССР» (далее - ГКО). Председателем ГКО был назначен ветеран Великой Отечественной войны Герой Советского Союза, впоследствии Халық Қаһарманы, генерал-лейтенант С.К. Нурмагамбетов.

Становление военно-силовых структур Казахстана происходило в непростых условиях, обстановка в соединениях и частях на тот момент была сложной и тяжёлой в связи с подчинённостью отдельных частей Москве.

16.12.1991г. Верховным советом Казахстана была провозглашена государственная независимость республики. Казахская ССР была переименована в Республику Казахстан,